

Trst — na Hrvatskem! Zagrebški „Vienac“ (!) prinaša v 6. št. sliko priproste kmetske Slovenke iz tržaške okolice z napisom „Hrvatica iz okolice trščanske“. Ako bode Starčević evanĝelij na Hrvatskem tako prodiral, kakor se kaže zadnje čase, čitali bodemo v kratkem po hrvatskih novinah: Sinoči so Hrvatice iz Spodnje Šiške v ljubljanski čitalnici krasno prepevale. Prof. Šuman je spisal „Hrvatsko slovnico“, katero je dala na svetlo „Hrvatska Matica“ v Ljubljani. Prof. Miklošič letos na dunajskem vseučilišči tolmači sintakso starohrvatskega jezika. Sinoči je bil v Ljubljani dnevnik „Hrvatski Narod“ zasežen.... Est modus in rebus!

Čeh o Ljubljani. Cesta do Rima a ďále do Neapole a Pompeje. Sepsal Bohumil Hakl, farař v Hořicích. Nakladem Děd. ss. Cyrilla a Methoděje na r. 1881. V Brně 1881, 8°, 480. Z zgovorno besedo in poštenim slovanskim srcem pripoveduje župnik Hakl v tej knjigi, kaj je videl in prebil na svojem potovanji l. 1877. od doma do Neapola. Nas je zanimal osobito njegove knjige tisti del (str. 35—62), ki govori o narodu slovenskem in o naši Ljubljani. G. pisatelj ne more prehvaliti, kako divno lepa je okolica ljubljanska. Slovenci so mu visok, lep, zdrav narod; pohvalno omenja tudi naših žensk, da so velike, lepo rastene in čednega obraza ter da se nosijo po konci; posebno dopadale so mu naše peče, v katerih je dekleta videl birno vezovati; hvali prekrasni razgled z ljubljanskega grada ter posebno poudarja, koliko je Ljubljana v narodnem oziru napredovala od zadnjih 20 let sem, ko je našo stolico zadnjič videl. Veseli ga, da priprosti narod in srednji stan tudi po ulicah govori slovenski, da imajo trgovci in ulice slovenske napise in da ima v obče naše glavno mesto naroden značaj. Nadalje opisuje presrčni sprejem v čitalnici ter na kratko omenja tudi nekaterih umelih pisateljev slovenskih (Vodnika, Preširna) ter tistih domoljubov naših, s katerimi se je v kratkem času svojega bivanja Ljubljani seznanil. Iz vsake vrste veje slovanska dobrosrčnost; vender se je poštemu možu nekoliko prav smešnih primerilo; tako n. pr. naredil je g. Regalija za upokojenega c. kr. stavbnega svetovalca, a g. Potočnika za mizarja in voditelja ljubljanskih delavcev in socialistov; v Ljubljani je našel ulice „Contrada Signori“ in Narodni(?) muzej, za katerega si je mnogo zaslug pridobil še Vodnik (a ta je umrl 10 let prej, nego je Hohenwart osnoval zdani deželni muzej); najbolj se je pa spekel mož s svojo etimologijo: „Pod Trančo“ pravi, da je spomin na francosko okupacijo ter da to ime zaznamenjuje: „Gasse unter den Tranchéen“. Kaj pa še! „Pod Trančo“ narod po kranjskih mestih (n. pr. v Ljubljani, Škofji Loki) imenuje kraje, kjer so nekđaj stale mestne ječe in beseda je pošteno slovanska, pr. stsl. trāčb, custodia. Naša lepa Šmarna Gora (t. j. Šmárijina Gora, Marienberg), pravi g. Hakl, da je Sramna Gora, „tolik co hora hanby, Galgenberg, sramota — hanba (!)“. —

Prof. dr. Fr. Miklosich dal je nedavno na svetlo zanimljivo razpravo „Rumunische Untersuchungen.“ I. Istro- und macedo-rumunische Sprachdenkmäler, Wien, 1881, 4, 92 str. Cena 2 gld. Učeni rojak naš v tej knjigi razpravlja jezik isterskih Rumuncev ali Čiribircev, kateri so se, kakor je že poprej v svoji knjigi „über die Wanderungen der Rumunen in den dalmatinischen Alpen und den Karpaten“ do dobra dokazal, z Bolgarskega naselili po Istri ter v svoj jezik vzprejeli mnogo bolgarskih, srbskih, hrvatskih in novoslovenskih besed.

Med 1300 tolmačenimi rumunskimi besedami isterskih Čiribircev je 300 neposredno iz slovanskih jezikov vzetih. Leta 1850. bilo je pr. uradnih poročilih v Istri še 2953 Rumuncev, ki so pa že vsi kolikor toliko slovanski govorili. — Dalje je prof. Miklosich dal na svetlo razpravo: Beiträge zur Lautlehre der rumunischen Dialecte. Vocalismus I. Wien 1881, 34 str. Cena 30 kr. V tej knjigi tolmači korenito glasoslovje macedo-, istro- in dako-rumunskega narečja.

Iz Zagreba se nam piše 15. februarja: V „Ljubljanskega Zvona“ poslednjem broji sem rekel, da je „Vienac“ najlepši hrvatski leposlovni list; zdaj se mi to več ne zdi. Na Sušaku poleg Reke začela sta namreč gg. Gavro Grünhut in Avgust Harambašić izdavatí nov, „Hrvatska Vila“ imenovan list, katerega prva številka je te dni prišla med ljudi. Vnanjost novega podjetja je sijajna, zadržaj izboren. „Hrvatska Vila“ je velika ko nemški list „Ueber Land und Meer“. Prvega sešitka vsebina je sledeča: „Pozdrav Hrvatskoj Vili“ od Avgusta Harambašića; — „Pavao i Virginija“ od I. Hranilovića; — „Hrvatica Jelka“ od I. K. O.; — „Sitne pjesme“ Tugomilove; — „Uspavanka“ od B. K. — V prozi pisani so ti-le članki: „Primorci“, roman Jenja Sisolskega, ki je že zdaj na glasu izvrstnega romanopisca; — „O teoriji novele“ od J. Hranilovića; — „Kuće broj 12“ od N. Kokotovića; — „Nekrolog Avgusta Šenoe“ od A. Harambašića; — „Literarni pokret italijanski godine 1881“ od Fr. Africa; — „Rieka“ od D. Hirca (s slikami). — Glasba: „Prva ljubav“ od Fr. S. Koch-Kuhača. — Literarno i modino poročilo. Vrh tega prinašala bodé vsaka številka po jedno sliko iz biblijske zgodovine kakšnega slavnega slikarja. Prvi številki pridejano je na trdem papirji lepo izvedeno, 46½ cm visoko 35½ cm široko „Uzačašće Kristovo“ od Rafaela. Za premijo prejmo naročniki znani dve Čermakovi sliki „Ranjeni Črnogorac“ in „Bašibozuci vode Hercegovke na Pazar“. Iz vsebine je razvidno, da je novemu podjetju duševne podpore v obilosti na razpolaganje; da se je pak v nekaterih dneh ves prvi natis (2000 eksemplarov) razprodal, to je dokaz, da mu tudi materijalne ne manjkajo. Želim, da ostane „Vila“ vedno takšna, kakeršna je. — Kako silno se je pa začelo hrvatsko občinstvo za literaturo zanimati, razvidno je iz tega, da se bodé vsaka knjiga „Matice Hrvatske“ letos tiskala v 6000 iztisih! Za tega delj so se tudi knjige za 1881 malo zakasnile. Kakor hrvatske novine poročajo, kani Matica svojim društvenikom sledeče knjige dati: Dr. Boguslav Šulek: „Popularna kemija“ s slikami, (22 tiskanih pol veliko delo); — Durruy: „Grška zgodovina“ preložil in dopolnil dr. Peter Tomić; — J. Jurković: „Sabrane pripovedi“ (drugi zvezek) in F. Miler: „Cvieta i Miljenko. Tragedija iz dubrovačke prošlosti“. — Temu spisu dosodila je „Hrv. Matica“ Koturjevo nagrado od 300 gld. — Najlepši dar pak bodo gotovo „Izabrane pjesme Augusta Šenoe“ z uvodom prof. dr. Frana Markovića. Izdava bodé tako sijajna kakor ona Vrazovih pesnij. — Te knjige dobode vsak društvenik. Matica je pa ukrenila tudi zalagati prevode latinskih in grških klasikov. To leto izidó „Djela Sallustija“ od A. Veberja in „Homerova Odysseja“ od Tomislava Maretića. — Kakor je iz teh vrstic razvidno, izpolnjuje „Hrv. Mat'ca“ svoje obljube da bi jih lepše ne mogla. Samo prvega dela Smičiklasove „Hrvatske poviesti“ še letos ne bodé na svetlo, ker je g. pisatelj še ni utegnul dovršiti. Ako pa tudi še ni izšla celokupna zgodovina hrvatskega naroda, to moramo vender reči, da

stransko izobražen mož in jako priljubljen pesnik. Njegove pesmi, ki jih je zbrane izdala »Matica Hrvatska«, so večinoma lirsko-refleksivnega značaja. Najbolj hvalijo njegovo klasično filozofsko pesem »Panem et circenses«, ki je bila tiskana najprej v »Viencu«. Neki kritik pravi o tej pesmi, da »človek gotovo ne zna, da li bi se više divio umjetničkoj kompoziciji ili mirisnoj jedrini i muževnoj krepčini izraza, da li formalnoj lakoći ili živoj plastici.« Badalić je bil sploh marljiv pisatelj ter je med drugim prevedel tudi Goethejevega »Fausta«. Lahka mu zemlja bratovska!

† Ruski slikar I. K. Ajvazovskij je umrl dne 2. maja v Šejh-Mamaju na Krimu blizu Teodozije, 83 let star. Ajvazovskij je bil genialen slikar, »pesnik morja«, ki ga je upodobil v skoro nebrojnih svojih dovršenih slikah. On je osnoval šolo ruskih marinistov, katerih dela so dosegla svetovni glas. Ni je galerije ne v Evropi, ne v Ameriki, kjer bi ne bilo nobene slike Ajvazovskega. Ajvazovskij je užival velik ugled po vsem omikanem svetu. No, ne neomejena hvala, ne lovorjevi venci ga niso motili na potu umetniškega ustvarjanja. Naslikal je preko 5000 slik, izmed katerih pripadata dve tretjini morskemu žanru. Ajvazovskij je strastno ljubil svojo umetnost; nikdar ni prevedel dne, ne da bi bil imel kista v roki. Na vsaki razstavi so obudile njegove nove slike veliko pozornost. V njegovih slikah so izvedeni vsi momenti dnevne in večerne luči; mnogo njegovih žanrskih in zgodovinskih slik je v zvezi z večnim morjem. Morska priroda mu je bila vse; njej je podrejal Ajvazovskij vse drugo, kakor da je hotel pokazati zmagonosno veličajnost narode nad človekom.

Ajvazovskij je prepotoval v svrhu svojih študij obale Črnega, Baltskega, Sredozemskega in Atlantskega morja. Z vsakega potovanja je prinesel s seboj novih umotvorov.

V elementu morskem ga ni motiva, ki bi ga ne bil upodobil genialni kist Ajvazovskega. Znamenite so tudi tiste njegove slike, ki so v zvezi s slavo ruskega brodovja.

Ko je bil še gojenec slikarske akademije, si je pridobil s svojim talentom naklonjenost carja Nikolaja, ki mu je podelil veliko štipendijo ter ga poslal v spremstvu velikega kneza Konstantina Nikolajeviča na potovanje po finskem zalivu. To potovanje je imelo na mladega umetnika blagodejen vpliv, in prinesel je s seboj vse polno načrtov in slik.

V svojem rojstnem mestu Teodoziji je priredil Ajvazovskij okoli 120 izložb v dobrodelne namene. V Rusiji sami je priredil nad 80 razstav, v inozemstvu pa 40. Ustvarjajoča moč ga ni ostavila niti v najvišji starosti. Umril je z velikimi načrti v glavi in s kistom in paletto v rokah. S svojimi slikami je proslavil Ruse in Slovane.

(Po »Viencu«.)

† Vasilij Pavlovič Vasiljev, prvi vseučiliški profesor kitajskega in mandžurskega jezika in literature, učenjak svetovnega imena, je umrl 9. maja v Petrogradu v visoki starosti. Vasiljev je napisal mnogo knjig o imenovanih vstočnih jezikih, o katerih je veljal za pravo avtoriteto.

